Luonnonvarakeskus

Asiantuntijalausunto 3327/00.00.02.00/2025

25.9.2025

Eduskunta
Eduskunnan Ympäristövaliokunta

Asia: Lisäselvitys asiaan E 70/2025 vp.

Johdanto

Eduskunnan Ympäristövaliokunnan kuulemisessa 18.9.2025 edustaja Huru kysyi hylkeiden ja merimetsojen vaikutuksesta kalakantoihin. Suullisessa kuulemisessa kysymykseen ei vastattu ja YmV on pyytänyt tähän Luonnonvarakeskukselta vastausta kirjallisena.

Lausunto

Merimetso

Merimetsojen aiheuttaman predaation vaikutuksia kalakantoihin on tutkittu maailmalla laajasti. Tutkimusten pohjalta yleisesti hyväksytty nykykäsitys on, että merimetsot eivät suuressa mittakaavassa vaikuta merkittävällä tavalla kalakantoihin, mutta paikallistasolla kielteisiä vaikutuksia tiettyihin lajeihin saattaa esiintyä, lähinnä siellä missä merimetsojen määrä on erityisen suuri.

Merimetson vaikutus loheen lienee Suomessa marginaalinen. Lähinnä predaatio voi kohdentua joesta ulos tuleviin smoltteihin tai sitten joessa tapahtuvan saalistuksen kautta siellä oleviin poikasiin. Merimetsot saalistavat suuremmassa määrin kalanviljelylaitoksissa kasvatettuja ja luontoon vapautettuja istutuspoikasia, varsinkin taimenistukkaita, kuin luonnonpoikasia. Suomessa merkittävimmät lohijoet (luonnonkanta- ja istutusjoet) sijaitsevat Perämerellä ja näiden jokien edustoilla ei ole toistaiseksi ollut suuria merimetsokolonioita, joten merimetsojen merkitys näille lohikannoille sekä alueen meritaimenkannoille lienee jokseenkin merkityksetön.

Selkämereen ja Suomenlahteen laskevien lohi- ja meritaimenjokien poikasiin todennäköisesti kohdistuu merimetson predaatiota enemmän kuin Perämeren jokien poikasiin. Näillä alueilla varsinkin istutettujen poikasten predaatiolla voi olla (paikallisesti) jopa havaittavaa merkitystä. Suomen alueella asiaa ei kuitenkaan ole tutkittu sillä tarkkuudella, että vaikutuksia olisi kvantifioitu.

Silakan ja kilohailin osalta merimetsojen aiheuttamaa predaatiota on vielä hankalampaa arvioida kuin lohikalojen osalta. Nykytiedon perusteella ja erinäisten taustatietojen pohjalta voidaan kuitenkin olettaa, että merimetsolla ei ole havaittavaa vaikutusta silakka- ja kilohailikantoihimme.

Luke on käsitellyt edellä kerrottua seikkaperäisemmin merimetsojen vaikutuksia kalakantoihin muun muassa lausunnossaan merimetsojen vaikutuksesta kalakantoihin viidellä kalatalousalueella Uudellamaalla (2614/00 04 05/2024). Kyseisestä lausunnosta löytyy myös runsaasti aihepiirin kirjallisuusviitteitä.

Hylje

Itämeren hylkeiden ravinnon koostumusta on selvitetty useissa tutkimuksissa. Hylkeiden ravinto koostuu hyvin monista kalalajeista, joista silakka on useimmiten todettu keskeisimmäksi. Myös särkikalat ja ahven ovat tärkeitä hylkeiden ravintokohteita. Ravintolajit ja niiden runsaussuhteet hylkeiden ravinnossa vaihtelevat alueittain. Esimerkiksi Perämerellä, missä on runsaasti muikkua, kyseinen laji esiintyy runsaana ravinnossa. Norpan ravinnonkäyttö poikkeaa merkittävästi harmaahylkeen ravinnonkäytöstä. Norppa saalistaa alemman trofiatason saalista ja kooltaan pienempiä kaloja kuin halli. Harmaahylkeillä on havaittu yksilökohtaista erikoistumista tiettyihin ravintolajeihin (ml. loheen). On hyvin tunnettua, että hylkeet syövät kaloja pyydyksistä, mikäli siihen tulee mahdollisuus. Hylkeiden suorista vaikutuksista kalakantoihin ei kuitenkaan ole paljoa tutkimustietoa.

Lohikaloja on tutkimusten mukaan Itämeren harmaahylkeiden ravinnosta keskimäärin muutamia prosentteja, mutta tutkimukset eivät kerro sitä, missä määrin tämä ravinto on peräisin vapaana uiviin lohikaloihin kohdistuneesta predaatiosta. Tutkimukset eivät myöskään kerro, ovatko ravinnoksi käytetyt lohikalat vasta merivaellukselle lähteneitä poikasia vai aikuisia kaloja. Itämeren hyljemäärien runsastumisen kanssa samanaikaisesti lohenpoikasten eloonjäänti merivaelluksen alussa (ns. post-smolttivaiheessa) on heikentynyt. Kyseinen tieto ei kuitenkaan todista syys-seuraussuhteen olemassaoloa eli että post-smolttivaiheen eloonjäänti olisi varmuudella runsastuneiden hyljemäärien lohenpoikasiin kohdistuneen predaation syytä. Samanaikaisesti hyljemäärien kasvun myötä on tapahtunut muitakin muutoksia (muun muassa merelle lähteneiden lohenpoikasten pienentyminen ja lohen ravintolajeissa tapahtuneet muutossuunnat), jotka voisivat selittää lohen post-smolttien eloonjäännin heikentymistä.

Silakka syödessään hylkeet suosivat suuria eli vanhoja silakoita. Koska silakka on hylkeelle keskeisin saalislaji, tällä hylkeiden aiheuttamalla valikoivalla predaatiolla saattaa olla havaittavia vaikutuksia silakkakannan rakenteeseen siellä, missä hyljetiheydet ovat suurimpia.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: Atso Romakkaniemi, Lari Veneranta, Mats Westerbom